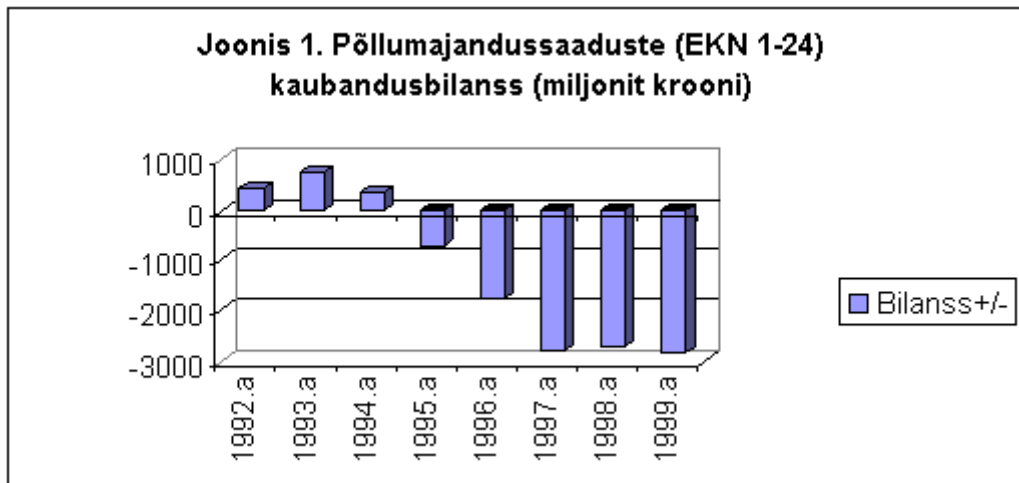

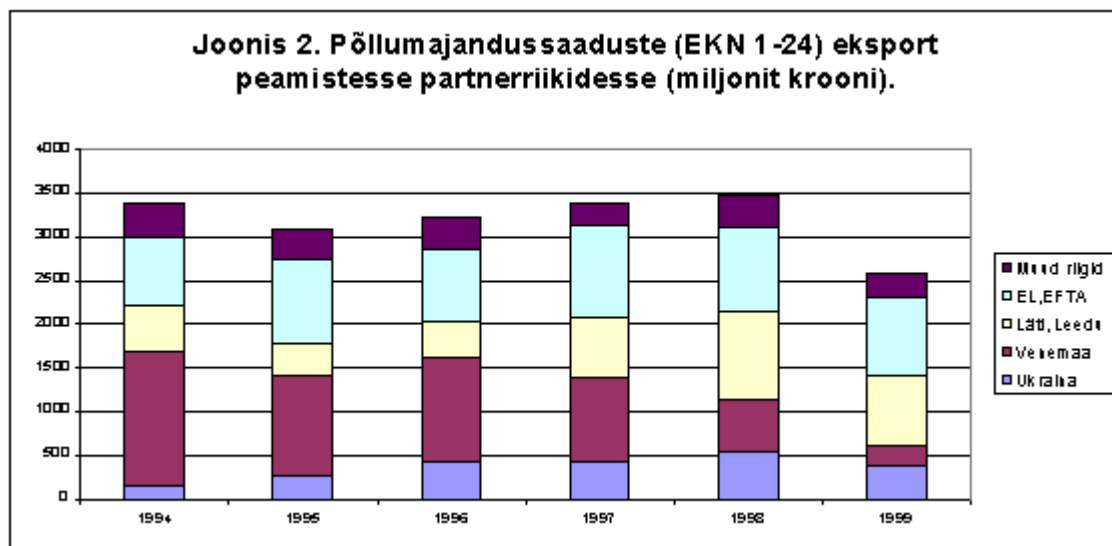
4. Väliskaubanduse ülevaade

Ene Maadvere

1999. aastal eksporditi Eestist põllumajandussaadusi 2,59 mld krooni eest, mis moodustas vaid ¼ 1998. aasta ekspordimahust. Põllumajandussaaduste väljavedu langes peaaegu 1993. aasta tasemele. Samal ajal on põllumajandussaaduste import jõudsalt kasvanud, moodustades 1999. aastal 5,4 mld krooni ehk suurenenud 1993. aastaga võrreldes 3,1 korda. Impordi järjepidev kasv on põhjustanud kaubavahetuse defitsiidi pideva suurenemise, toidukaupade import oli 1999. aastal ekspordist suurem 2,1 korda.

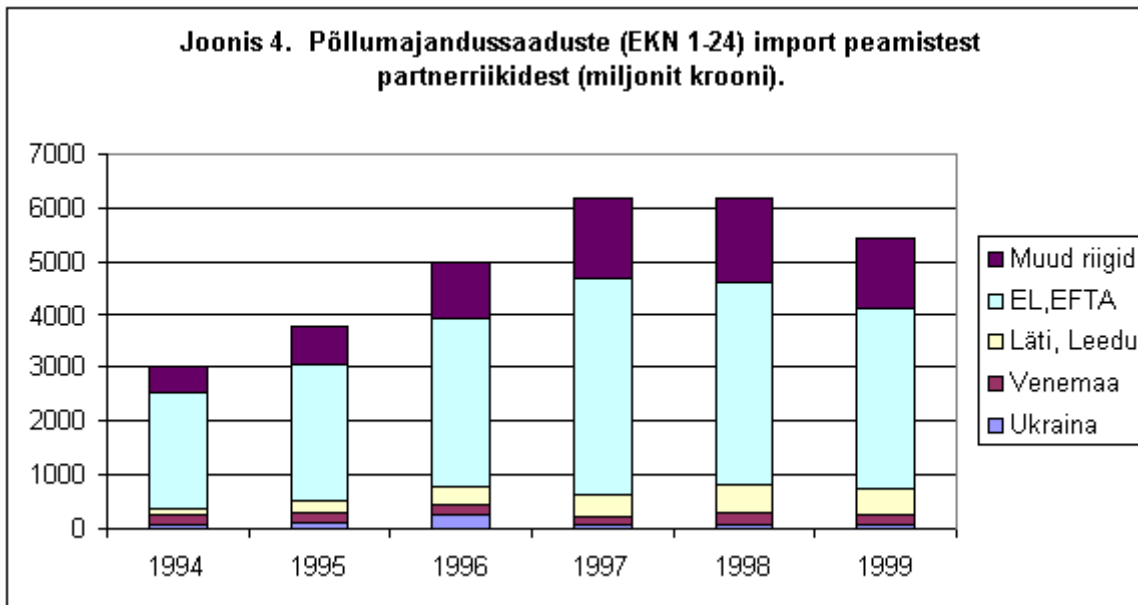
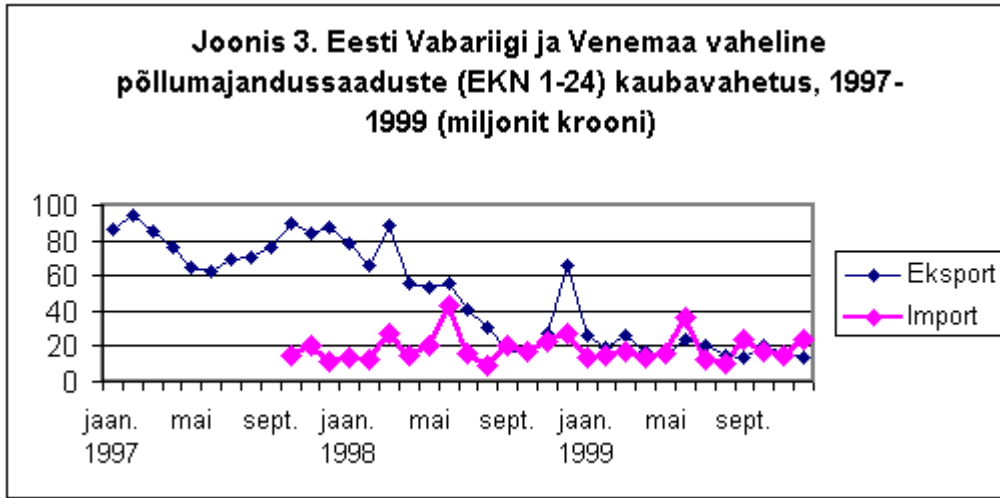

Kõige enam vähenes eksport Venemaale, moodustades vaid 37,9% 1998. aasta tasemest. Eksport Euroopa Liidu riikidesse ja EFTA maadesse vähenes 9,5%, mis on üldise suure languse taustal suhteliselt hea näitaja. Põllumajandussaaduste eksport Ukrainasse moodustas 1999. aastal eelmise aasta mahust 70,1%, Lätisse 76,7% ja Leedusse 88,2%. 87% ekspordimahust oli suunatud 10 riiki ning ülejäänud 13% 78 riiki. Põllumajandussaadusi imporditi 1999. aasta jooksul 129 riigist, kusjuures 87% impordimahust tuli 20 riigist ning 13% 109 riigist. 82,3% ekspordimahust moodustas eksport nendesse riikidesse, millega Eestil on sõlmitud vabakaubanduslepingud ning import nendest riikidest moodustas 82% kogu impordimahust.

Põllumajandussaaduste ekspordit EL-i turule teatud toodete osas (eeskätt liha ja osaliselt piimatooted) takistab Eesti ettevõtete mittevastavus EL-is kehtivatele nõuetele ning samuti mittepiisav turundusalane tegevus, mistõttu osa toodete

puhul on eraldatud eksportkvoovid jäänud kasutamata. Täidetakse enamasti kala ja kalatoodete, lõssipulbri ja või kvoodid ning nende kaupade puhul on eksporti piiravaks teguriks olnud kvootide ebapiisav suurus. Kahtlemata on Euroopa Liidu turule pääsemiseks ja seal edukaks tegutsemiseks vajalik täiendavate turu-uuringute tegemine ning tootearendus, milleks vajalikud kulutused on suhteliselt suured, kuid konkurentsivõime tagamiseks hädavajalikud.

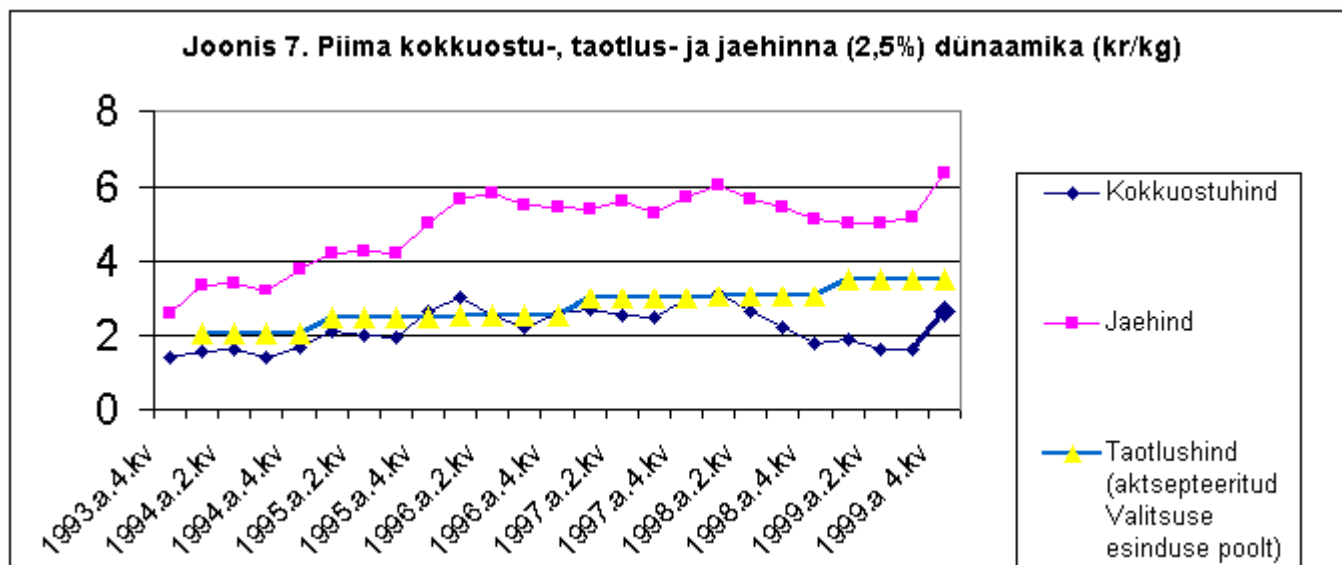

Venemaal 1998. aasta teisel poolel alanud majandus- ja finantskriis muutis sinna eksportimise raskeks ning Venemaa osatähtsus meie põllumajandussaaduste ekspordis vähenes, jõudes 44,9%-lt 1994. aastal 8,7%-ni 1999. aastal. Eksport suundus suures osas vabakaubanduslepingute kaudu avatud, kuid suhteliselt väikestele ja madala ostujõuga Läti, Leedu ja Ukraina turgudele, jõudes 1999. aastal 45,9%-ni põllumajandussaaduste ekspordist. Import nendest riikidest moodustas 9,6% põllumajandussaaduste impordist. Ukraina turule pääsu takistavad jätkuvalt nn mittetariifsed barjäärid. Positiivse nihkena kaubandussuhetes Ukrainaga tuleb märkida võimalust teha toidu kvaliteedi analüüse Tartu veterinaar- ja toidulaboratooriumi Tallinna osakonnas, mille metoodikatel on nüüdsest Ukraina riiklik tunnustus. Läti turule pääsu piiras sealihale 1. juunist kehtestatud 70%-line tollimaks (mitte vähem kui 0,34 LVL kilogrammi kohta s.o mitte vähem kui 8.71 kr/kg) ning alates 17. detsembrist 1999. aastast kehtestatud minimaalne piirihind 1,05 LVL /kg kohta.

Eestile oluliste ning suhteliselt hea konkurentsivõimega piima- ja piimasaaduste ning kala- ja kalasaaduste ekspordimahud olid 1999. aastal viimase kuue aasta

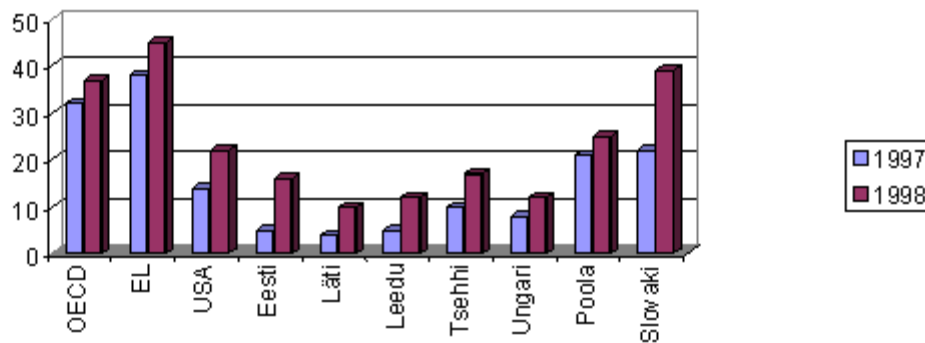
Nimetus	1999 kokku	sealhulgas			
		jaanuar-september	oktoober	november	detsember
veiseliha	24008	21842	27237	58588	63416
sealiha	15003	13541	18374	17777	17332
nisu	1434	1190	1160	1706	1648
rukis	1057	1028	937	1151	1136
oder	1464	1567	1631	1274	1282
kaer	2086	2871	-	-	1831

1999. aastal piimatöötlemisettevõtete poolt kokku ostetud aastakeskmiseks piimahinnaks kujunes 1877 kr/tonn, mis on pisut kõrgem 1994. aastal makstud hinnast ning 12% madalam 1998. aasta hinnast. Enamasti selgub, et tootjahindade langusega ei kaasne piima jaehindade langus. 1999. aasta piima (rasvasisaldusega 2,5%) jaehind on eelmise aasta keskmisest jaehinnast 3% madalam. Madalat piima kokkuostuhindade taset ei aita kindlasti leevendada detsembris imporditud 1137 tonni võid, lisaks 11 kuu jooksul imporditud 1274 tonnile.

Eesti Konjunktuuriinstituudi uurimusest selgub, et Eesti elanikud eelistavad kodumaist toidukaupa sellepärast, et see on parem. Kõige enam hinnatakse pagaritooted, maiustusi, juustu ja muid piimatooted. Viimase nelja aasta jooksul on langustendentsi näidanud jogurti, juustu ja jäätise import. Kui kodumaiste naturaaluustude osatähtsus kaupluste käibes oli 1999. aasta novembrikuul 92,4% siis müügilolevate kaubanimetuste koguarvust jäi Eesti arvele 51%, Saksamaa toodang moodustas 13% ning Taani oma 11%. Müügilolevate kaubanimetuste koguarvust moodustab kodumaine sulatatud juust 46%, jogurt 59%, jäätis 73%, küpsised 23%, mahlad 27%.

Joonis 8. Tootjasubsiidiumi ekvivalent 1997, 1998 (hinnanguline) %

Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) liikmeks saades võeti vastu hulk vajalikke õigusakte. Riigid, mis olid enne Uruguai vooru GATT-i liikmed, sidusid oma tollitariifid, turulepääsu, sisemaiste toetuste ja eksporditoetuste määrad küllalt kõrgele tasemele. Nende riikide stardipositsioon, kes alustasid WTO-ga liitumisläbirääkimisi peale Uruguai vooru, oli erinev ning ebasoodsam läbirääkimistel vajalike tulemuste saavutamiseks. Liituda soovivate riikide kaubandusrežiim oli liberaalsem, vähem moonutatud ja enam läbipaistev. Üheksakümnendad aastad olid nendele põllumajanduse restruktureerumise aastad, mil toodang oluliselt vähenes, reformid jätkusid ning põllumajandust ei toetatud piisavalt. Nendes riikides on tootja subsideerimise ekvivalent (PSE), mida arvutab Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), reeglina madalam kui EL-i kui ka OECD keskmisest tasemest, mis annab tunnistust kaubanduspiirangute suhteliselt madalamast tasemest, aga samuti põllumajandusele makstavate väiksemate toetuste mahust.

PSE-de arvutamisel arvestatakse alljärgnevat põllumajanduspoliitilisi vahendeid:

1. turuhinnatoetus – tarbijad toetavad tootjat kõrgema hinna kaudu, mis saavutatakse impordi piiramise, ekspordi toetamise ja kodumaise toetamise kitsendamise kaudu;
2. otsesed toetused tootjale eelarvest;
3. tootmissisendite toetamine;
4. üldteenuste toetused;
5. muud kaudsed toetused.

Lisa "Tootjasubsideerimise ekvivalendid erinevates riikides, 1997-1998 (hinnanguline)".